

10.5.2011

Valtiovarainministeriö

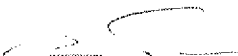
Jakelu

Viite Valtiovarainministeriön kirje 24.2.2011 (VM004:00/2009), jossa korkeimmalta oikeudelta pyydetään lausuntoa arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistus –työryhmän muistiosta (työryhmän muistio 12/2011 Rahoitusmarkkinat).

Korkein oikeus lähettää ohessa KKO:n työryhmän muistion. Muistio on valmisteltu työryhmässä, johon on kuulunut oikeusneuvokset Tuomas ja Kantor.

Asiasta on keskusteltu korkeimman oikeuden täysistunnossa 10.5.2011.

Kansliapäällikkö

Sinikka Tuomi

10.5.2011

Valtiovarainministeriölle

Viite: Valtiovarainministeriön kirje 24.2.2011, lausuntopyyntö VM004:00/2009
Asia: Arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistus –työryhmän muistio

Näkökohtia ehdotetuista vahingonkorvaussäännöksistä

Ehdotuksen mukaan vahingonkorvaussäännöksiä olisi arvopaperimarkkinalain 13 luvussa, sijoituspalvelulain 15 luvussa, rahoitusvälineiden kaupankäyntiä koskevan lain 10 luvussa, arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetun lain 2,5 ja 6 luvuissa, arvopaperitileistä annetun lain 4 luvussa sekä arvo-osuustileistä annetun lain 30 §:ssä. Perussäännös on rakenteeltaan kaikissa tapauksissa seuraavan sisältöinen:

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttaa toiselle vahinkoa tämän lain, sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten taikka tämän lain soveltamisalaan liittyvien Euroopan unionin asetusten vastaisella menettelyllä, on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon.

Vahingonkorvauskysymysten sääntelyä arvopaperimarkkinoilla, sijoituspalveluissa ja rahoitusvälineiden kaupankäynnissä vaikeuttaa olennaisesti esiintyvien vahinko- ja korvaustilanteiden huomattava vaihtelu niin henkilörelaatioiden kuin vastuun perusteisiin ja korvaustarpeisiin liittyvien seikkojen osalta.

On ilmeistä, että useimmat vahinkotilanteet tulevat esiin sopimussuhteissa, jolloin luonnollisena lähtökohtana on pidettävä niiden korvaamista sopimusperus-

10.5.2011

teisen vahingonkorvauksen periaatteiden nojalla. Ne eroavat monissa suhteissa sopimuksen ulkoisen korvausvastuun eli rikkomusvastuun korvausperiaatteista. Merkittävimmät erot ovat vastuuperusteissa ja todistustaakan jaossa sekä korvattavissa vahingoissa.

Muistion perusteella jää epäselväksi, mikä tulisi olemaan ehdotettujen korvaussäännösten suhde sopimusperusteiseen korvaukseen - onko ehdotetuilla korvaussäännöksillä tarkoitus kattaa myös sopimustilanteet vai täydentää sopimusperusteista korvausvastuuta vai koskisiko säännös ainoastaan rikkomusvastuun tapauksia? Tältä osin ehdotusta olisi syytä selventää. Kun sopimusperusteinen korvausvastuu on koko sopimusjärjestelmän kannalta keskeinen instrumentti omine korvausedellytyksineen, sen syrjäyttäminen vaatisi selkeätä pakottavaa sääntelyä. Mikäli korvausta vaativalla on valittavissaan vaihtoehtoisia vastuuperusteita, on ilmeistä, että sopimusvastuu korvausedellytyksiltään edullisempaan nousisi etualalle.

Sopimusvastuun avulla korvataan sopimuskumppanille sopimusrikkomuksella aiheutettu vahinko. Ratkaisevaa ei ole, onko lain säännöstä tai Euroopan unionin asetusta rikottu, vaan onko vahinko aiheutettu osapuolten keskinäisten sopimusvelvoitteiden vastaisella menettelyllä. Tästä syystä ehdotettu korvaussäännös ei sellaisenaan luontevasti sovellu sopimusvahinkojen korvaamiseen joskin on todettava, että myös sopimusrikkomus voi ilmetä normien rikkomisena.

Kun vahingonaiheuttajan käyttäytymistä rikkomusvastuussa verrataan sopimuksen sijasta yleisen lain edellyttämään menettelyyn, säännösehdotuksen viittaus "tämän lain, sen nojalla annettujen säännösten" ym. vastaiseen menettelyyn on sinänsä paikallaan. Mutta myös yleisen huolellisuusvelvollisuuden rikkomisen katsotaan johtavan korvausvastuuseen. Korvausvastuun sitominen tiettyjen normien rikkomiseen on usein käytetty malli erityisalojen vahingonkorvaussääntelyssä. Sitä on noudatettu myös osakeyhtiöoikeudessa, jossa kuitenkin asetelma on erilainen sen vuoksi, että sääntely rajoittuu organisaatioon liittyviin vastuuongelmiin. Arvopaperimarkkinoiden osalta normeja on annettu monessa tarkoituksessa. Kaikilla ei suinkaan ole ajateltu olevan vahingonkorvauksellisia

10.5.2011

ulottuvuuksia. Normin rikkominen ei sellaisenaan riitä korvauksen tuomitsemiseen. Erikseen pitää selvittää, onko normi sellainen, että sillä on tarkoitettu antaa korvausoikeudellista suojaa.

Verrattuna nykyiseen arvopaperimarkkinalain korvaussäännökseen (9:2 § 1 mom.) ehdotettua säännöstä on "täsmennetty" tahallisuus- ja tuottamusedellytyksellä. Olisi luonnollisesti hyvä, jos keskeiset korvausedellytykset laista selvästi ilmenisivät. Vaikka ehdotuksessa ei muutettaisi arvo-osuustileistä annetussa laissa säädettyä ankaraa vahingonkorvausvastuuta, ei muistiossa pohdita kovinkaan perusteellisesti soveltuuko yhtenäinen tuottamusvaatimus muilta osin alan vahinkotilanteisiin. Kun irtaimen kaupan osalta on kauppalaissa omaksuttu niin sanottu kontrollivastuu myyjän korvausvelvollisuuden perusteeksi, olisiko vastuun arvopaperimarkkinoilla oltava jostain syystä lievempi? Kysymyksiä herättää myös se, olisiko erikoissäännöksen mukaan tuottamuksen olemassaolo kantajan osoitettava vai sovellettaisiinko tuottamusolettamaa. Ehdotuksessa, sijoituspalvelulakia lukuun ottamatta, tällaista tuottamusolettaman perustavaa säännöstä ei sisälly ehdotettuihin vahingonkorvaussäännöksiin. Näyttää siltä, että tahallisuutta ja tuottamusta koskeva lisäys ei kaikissa tilanteissa välttämättä selvennä asiaa. Sen sijaan se saattaa viedä sääntelyltä joustavuuden, joka olisi tärkeätä vahinkotilanteiden erilaisuuden vuoksi. Olisi sen vuoksi tärkeää, että jatkovalmistelussa kiinnitettäisiin erityistä huomiota näihin kysymyksiin.

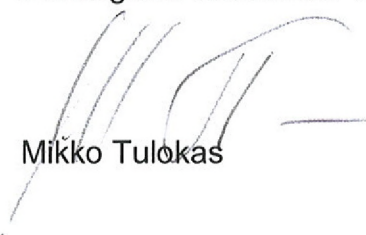
Edellä on – menemättä yksityiskohtiin – pyritty tuomaan esiin ehdotuksen ongelmia. Erityissääntely on epäilemättä tarpeen. Kovin yksinkertaisilla ja kaavamaisilla ratkaisuilla tyydyttäviin tuloksiin on vaikeata päästä. Lähtökohdaksi olisi otettava nykyiset korvausjärjestelmät eli sopimusoikeudelliset ja vakiintuneet rikkomusvastuun periaatteet, jotka tarjoavat valmiin ratkaisun moniin ongelmiin. Erityissääntelyn tehtävänä tulisi olla pikemminkin täydentää näitä järjestelmiä tarpeellisella erityissääntelyllä kuin pyrkiä korvaamaan niitä.

Ehdotetun korvaussäännöksen osalta tarvetta olisi säännöksen soveltamisalan ja sisällönkin selkeyttämiseen. Huomiota tulisi kiinnittää myös siihen, että sopimuksissa olevien korvaus- ja vastuunrajoitusehtojen valvonta tulisi tehokkaasti

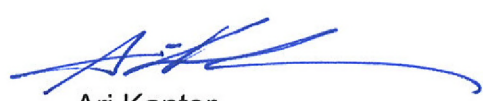
10.5.2011

järjestetyksi. Juuri korvausvastuuta koskevissa kysymyksissä kollektiivinen sopimusehtovalvonta olisi tärkeätä, jotta kohtuuttomien ehtojen käyttöön voitaisiin tehokkaasti puuttua. Vahinkotilanteiden ennalta ehkäiseminen tällä tavoin tuottaisi huomattavasti paremman tuloksen kuin jälkikäteinen käräjänti.

Helsingissä toukokuun 10 päivänä 2011

Mikko Tulokas

Ari Kantor